

Értünk szól a dal?!

Naplójegyzet Hornyik Miklósról (is) emlékezve

„Volt néhány év, talán csak néhány pillanat,
Mikor úgy éreztük, értünk szól az indulat.
Volt néhány dal, amiben a szívünk hangja szólt,
S amit addig nem mondhattunk el, mind benne volt.
És szólt az a dal, mint egy új remény.
A lelkünkhöz szólt, szétáradt, mint a fény.
Hát szóljon a dal, és mondjuk újra el,
Szóljon a dal, hogy nem mi adtuk fel.
Hát szóljon a dal, ha elfelejtenéd,
Szóljon a dal, hogy itt vagyunk mi még.”
(Bródy János–Menyhárt János: Szóljon a dal)

Mintha megannyi láthatatlan kérdőjel, felkiáltójel vett volna bennünket körül, de azért sokan együtt dúdoltuk Újvidék város 266. születésnapjának előestéjén a tiszakálmánfalvi fiatal, tehetséges énekesekkel, a temerini Tinifesztivál győzteseivel: Nagy Csongorral, Kaszás Rolanddal és Pápista Istvánnal a Szóljon a dal... Az ismétlődő refrének megremegtették az Újvidéki Színház nagytermének levegőjét, lelkünket. Érzéseim rabságából szabadulva vettem észre, hogy nemcsak az én szemem lett könnyes. A megcsillanó, egymás tekintetében megkapaszkodó, majd visszatükröződő fényeink tették bensőségesebbé a pillanatot. Megvallom: a dal felhangzásáig nyomasztó keserűség ülte meg lelkemet, egy kicsit a túlságosan is szegény külsőségek, díszletek miatt, nemzeti szimbólumaink, virág nélkül... A díszletet a városunk címere és nevének többnyelvű felirata képezte, valamint a Mozaik Televízió folyamatosan pörgő kisfilmje mindennapi életünkről. A változások óta az idén tizenharmadszor emlékezett meg együtt Újvidék magyarsága arról a napról, amikor 1748. február 1-jén Mária Terézia osztrák uralkodó főhercegnő, német-római császárné, magyar és cseh királynő szabad királyi várossá nyilvánította Újvidéket. A felterjesztésre saját kezűleg írta: „Nominetur Neoplanta”, vagyis neveztesse Újvidéket – Neusatznak - Novi Sadnak. Csakhogy ennek a lehetőségnek

a megvalósításáért a legtöbbet a mindenkori városvezetésnek kell tennie. De hogyan, amikor tartományunk, városunk alapszabályát semmibe véve, csupán a cirill írásmódot tekintik hivatalosnak?! S hogy félreértés ne essék, másnap a Szerb Nemzeti Színház nagyszínpadáról városunk neve egy nyelven, cirill betűkkel, a békegalambbal köszöntötte az ünneplőket; vendégeinket, a sokszínű újvidékieket, a régebbieket és az újabbakat, február elsején...

A Dal visszhangzott bennem egész este, a fogadáson sem tudtam a fiatalok zsigereinkbe hatoló énekétől szabadulni. Egyszeriben minden előtte s utána elhangzott szó, köszöntő, s még a himnuszok is, talán, egészen más jelentőséget kaptak városunk napjának ünnepén.

„És szólt az a dal, a szívünkre hatott.
Hallgattunk rá, hittük, hogy jó.
Hallgass a szívedre, hallgass a szívedre,
De a szívünk fáj, hogy ez túl sok már.”

A tiszakálmánfalvi fiatal énekesek
- a háttérben a kórossal

Fáj, még akkor is, ha tudjuk, hogy nem vagyunk egyedül, ha mind jobban érezzük anyaországunk támogatását, biztatását szülőföldünkön való ma-

radásban. Szükségünk is van az együttérzésre, s arra is, hogy az örömeinkben is osztozzunk. Jól esett, hogy velünk ünnepeltek Varga-Haszonits Zoltán, a belgrádi Magyar Nagykövetség első beosztott diplomatája, a partnervárosok képviselői: Bognár László Pécsről és Leviczky Cirill Kecskemétről, Deli Andor, a Vajdasági Tartományi Végrehajtó Tanács alelnöke, dr. Siniša Sević, az újvidéki képviselő-testület elnöke, Erhard Róbert katolikus főesperes, Nagy Attila plébános, valamint a Magyar Nemzeti Tanács, a VMSZ és civil szervezeteink képviselői. A kitartáshoz, a túléléshez, az emberhez méltó élethez azonban sokkal több kell. Mindenekelőtt az összefogást, az összetartozást nemcsak szólamként kellene ismételnünk a legilletékesebb tisztségviselőinknek és valamennyi politikai vagy civil tömörülésünk vezetőinek, hanem mindennapjainkon, életünkön átszűrve - tenniük is kellene érte! Elsősorban úgy, hogy kiegyeznek a minimumban, amelyet aztán következetesen betartanak. Mindaddig, amíg nem így tesznek, az „oszd meg, és uralkodj” elvet szolgálják. Ennek felismeréséhez nem volt elég egy évszázad? Vagy ha „csak” a II. világháború végétől számítjuk: a hét évtized? Úgy érezzük, elkeserítően szomorú a tény: nem volt elég! A küszöbön álló választás színvallás is lesz egyben. Megosztva hogyan tömöríthetjük sorainkat, hogyan küzdhetünk önnön és gyermekeink, unokáink gyarapodásáért, boldogulásáért szülőföldünkön? Nem feladva, mégis meg kellene próbálni a majdani eszmélés érdekében. A városnapi köszöntőből is ezt véltem kihallani. Számvetésként, figyelmeztető emlékeztetőként is hangzott Erdély Lenkének, a VMSZ újvidéki városi szervezete elnökének köszöntője. Egyben erőt kért városunk magyarságától az elért vívmányok megtartásához, ezzel is ápolva a nemzetek közötti évszázados hagyományokat.

- Újvidék szabad királyi város létrejöttével a gazdasági fellendülés, a lakosság jóléte, a társadalmi béke, az együttélés és a többnyelvűség hagyománya, a sokféle vallás, nemzeti hagyomány, kultúra megbecsülése és megőrzése mindennél fontosabb volt. Az erőfeszítések eredménnyel jártak, hiszen abban az időszakban Pest után Újvidék fejlődött a leggyorsabban. Ezért emlékezünk meg minden évben ezekről a történelmi tényekről, s életünket, sorsunkat továbbra is

úgy szeretnénk alakítani mikrokörnyezetünkben, hogy az állandó változások, bizonytalanságok és küzdelmek ellenére közösségünk méltón meg tudjon maradni, mert csak itthon érezzük jól magunkat.

A küszöbön álló rendkívüli parlamenti választásokról szólva kiemelte:

- Még fel sem ocsúdtunk a 2012-es választások eredményeiből és következményeiből, a szűkebb és tágabb közösségünket is újabb választási hadjárat várja. Az elmúlt évben, de 2012-ben is tanúi lehettünk annak, hogy bizonyos pártok szavazatvásárlással, más pártok és egyének lejáratásával jutottak szavazatokhoz. A 2014-es előrehozott választásoktól sem várhat mást a VMSZ. Már meg is kezdődtek a magyar szavazatok elhalászásának különféle ravasz és igen direkt módozatai, amelyek egészséges gondolkodású ember fejében meg sem fordulnának.

Emlékezzünk csak a Blic magyar nyelvű mellékletére 2012-ből. Egyesek szorgalmasan írtak bele, mások szorgalmasan olvasták a VMSZ-nek és egyes VMSZ-tisztségviselők családtagjainak lejáratásáról szóló cikkeket. Érdekes módon voltak még más, hasonló tartalmú magyar nyelvű lapok, amelyek a választások után már nem jelentek meg, nem voltak fontosak - sem a megrendelőjük, sem az írójuk, sem a szerkesztőjük számára. Ilyenek lennének mi, magyarok? Néhány szerény tiszteletdíjért, nem magyar politikusok vállveregetéséért lejáratjuk egymást? Elhisszük, hogy mások helyettünk jobban képviselnek bennünket? Egy kiló csirkéért, 2000 dinárért eladjuk a lelkünket? Megtagadjuk nemzeti hovatartozásunkat? Önmagunkat? Nehezen élünk mindannyian, ez tény. De tapasztaltuk már, hogy a szegény embert nem lehet megvásárolni. Ezt csak jellemtelen, gerinctelen, gyáva emberekkel lehet megtenni, akik először nyelvüket tagadják meg, majd kultúrájukat, nemzetüket és végül önmagukat – hangsúlyozta Erdély Lenke. Beszédes adatokat emelt ki a közelmúltból. A 2012-es választási eredményekre egyrészt kihatott a lakosság számának csökkenése, másrészt az, hogy a városban a 9290 szavazójoggal rendelkező magyar közül sajnos 4552-en nem szavaztak. A 2011-es népszámlálási adatok szerint a város területén a magyar lakosok száma alig éri el a 4%-ot. Ez azt jelenti, hogy 2002 óta Újvidéken 2415-tel csök-

kent a magyarok száma – sorolta az adatokat és a szavazáson való részvételre buzdított a VMSZ újvidéki szervezetének elnöke.

- Csak a közösségi összefogásból meríthetünk együtt erőt ahhoz, hogy a mai dátumhoz kapcsolódó értékeket továbbra is meg tudjuk őrizni. Az állandó bizonytalanság, a változások, a külső negatív áramlatok, a provokációk és küzdelmek ellenére is nekünk, vajdasági magyaroknak közös a sorsunk. Együtt tesszük a dolgunkat, együtt emlékezünk jeles múltunkra, együtt ünneplünk, és örülünk annak, hogy még mindig érezzük és tudjuk, hova tartozunk. Anyanyelvünkön beszélünk, féltve, de büszkén őrizzük kultúránkat, hagyományainkat, vajdasági irodalmunkat. Alkotóink új és új szellemi javat hagynak maguk után, amelyek maradandók lesznek, nemcsak a vajdasági, hanem az egyetemes magyar kultúránkban is – zárta beszédét Lenke asszony.

- A város vezetősége 1748-ban felismerte a lehetőség fontosságát, és élt is vele – emelte ki köszöntőjében Varga-Haszonits Zoltán. Napjainkban is ez lenne a legfontosabb.

Ezt a gondolatot fűzte tovább dr. Siniša Sević.

- Azzal, hogy a legtekintélyesebbek és legtehetősebbek váltották meg a város önállóságát, utat is mutattak. Az elődök pozitív példáit kell követniük városunk mindenkori vezetőinek. Nyitottságát ápolva továbbra is a toleranciát szorgalmazva kell megőrizni évszázados hagyományait. Úgy is, hogy a városnap ünnepségeket több nyelven, különböző színhelyeken is szervezésben tartják meg – húzta alá mondandóját az újvidéki képviselő-testület elnöke.

E tekintetben azonban megannyi a megválaszolatlan kérdés. Az újságok helyel-közzel beszámoltak az ünnepről. A *Dnevnik*, a városi szerb napilap talán még a *Magyar Szónál* is nagyobb teret szentelt az esemény jelentőségének, köztük az újvidéki magyarság ünnepének. De Lenke asszony köszöntőjének lényegét mindkettő elhallgatta, tudniillik, hogy olyan láttelepet is adott egyben, amelyen ha nem változtatunk sürgősen – ebben a többségi nemzetnek is van felelőssége – bizonytalan lehet a jövőnk. Különben semmit nem ér városunk jelenlegi előjáróinak hangzatos fogadalma, hogy továbbra is nyitottan, toleráns viszonyulással ápolják városunk évszázados hagyományait. Bár már most nem kis jóindulatra

van szükségünk, hogy ezt el is higgyük. Elég, ha kimegyünk az utcára, cinikusan cáfolják meg az újfent elhangzottakat a cirill betűs utcanevék. A latin betűs feliratokat mind több helyen szorítják ki a cirill betűsek. Azért kivétel is akad. A piac-érdekeltségű üzletek esetében igencsak vegyes a felhozatal. Főként, ha valaminek hangzatos, angol neve van. Mindent a vevő pénzéért! Minő helycsere: a pénzéért és nem a vevőért.

A szó elszáll, az írás megmarad. Gondolom újfent, amíg Jódal Rózsa: Szerelmem, Újvidék című írását hallgatom Ferenc Ágota előadásában. A városnap ünnepségen immár hagyományosan két Újvidékhez kötődő alkotót is bemutatnak a szervezők. Maurits Ferenc költő, képzőművész néhány versét Kőrösi István mondta el. Ünneplünk hangulatát emelték még az Isidor Bajic zeneiskola növendékei, tanáruk, Zima Csaba vezényletével, valamint a Vajdasági Magyar Népművészeti és Közművelődési Központ legfiatalabb és felnőtt néptáncosai.

*A jövőjükről van szó:
a legfiatalabbak a színpadon*

„Volt néhány év, amikor úgy tűnt, reménykedhetünk,

Hogy a hazugságok rabjai már nem leszünk.

Hát szóljon a dal, és mondjuk újra el:

Szóljon a dal, hogy nem adtuk fel.”

A kicsik, a tiszta lelkű, nyitott szívű gyermekek pajkosan önfeledt játéka, tánca ismét a tiszakálmánfalvi fiúk dalba sűrített kiáltását juttatta eszembe: „... itt vagyunk mi még,/ és aki hallja és érzi,/ tudja, hogy nincs egyedül./ (...) csak így mondhatjuk el:/ szóljon a dal, hogy nem adtuk

fel! Szóljon a dal, hogy nem felejtjük el! Szóljon a dal, és őrizzük ha kell!”

Értük, mindannyiunkért szól a daluk. De azt is tudják, hogy üzenetét egyedül, összefogás, tudás, kitartó munka, a többségi nemzet felelőségteljes támogatása nélkül lehetetlen megvalósítani. Megértette-e ezt, s átérzi-e a Dalon át-szűrt köszöntők üzenetét a városi képviselő-testület elnöke? Mások, más alárendelése nélkül?!

A cirill betűk tolakodóan bántó kiszorító terjedése egyértelműnek látszik.

Ködösítés ellen - őszintén

További ködösítésnek nincs helye - gondolom a Dal szárnyain. Nem lenne, de mégis van, hogy csak az engem - a bennünket, újságírókat - érintő néhány észrevételemet vessem papírra. Szülőfalumban, Bácsfeketehegyen tartotta (2013. november 30-án) a Vajdasági Magyar Újságírók Egyesülete (VMÚE) tisztújító közgyűlését. Az évek során felgyülemlett kételyeim, a foghíjas, tessék-lássék, hónapokat késő vagy éppen elmaradó tájékoztatók miatt sokáig tétováztam, hogy menjek-e. Szülőfalum hívására, a Bányai-ház iránt érzett önhibámon kívüli lelkiismeret-furdalás mégis hazahúzott, s nem bántam meg. A beszámoló (amely csak annyira volt kritikus, amennyire feltétlenül szükséges volt a kérdéseket is feltevő néhány újságíró miatt, és amelyből hiányzott a négyéves pénzügyi jelentés), továbbá a hozzászólások eszembe juttatták a Hornyik Miklósról (Újvidék, 1944. január 12.—Budapest, 2012. február 12.) írtakat. (Egy részük megjelent a halála évfordulójának évében, az Unicus Műhely kiadásában, *Róka koma* című, *In memoriam Hornyik Miklós* alcímű emlékkönyvben.) Pontosabban ezúttal felidézném Mikinek máig aktuális írását a *Titokfejtők* című könyvéből, amely 1988-ban az ismét forró szeleket hozó évben jelent meg (Forum, Újvidék). Az Unicus-emlékkönyvben közölt visszaemlékezéseimből végül is kimaradt a *Hajlékteremtő* fejezetből idézett rész (150-152 o.):

„Ezekben az [1930-as] években tehát nem csupán az új, önálló, kisebbségi magyar irodalom és kultúra, de az új, kisebbségi magyar nyelv megteremtésének a gondolata is felmerült Szentelekyék körében - tanácstalanságra készítette bennünket ma is. Az élet első paran-

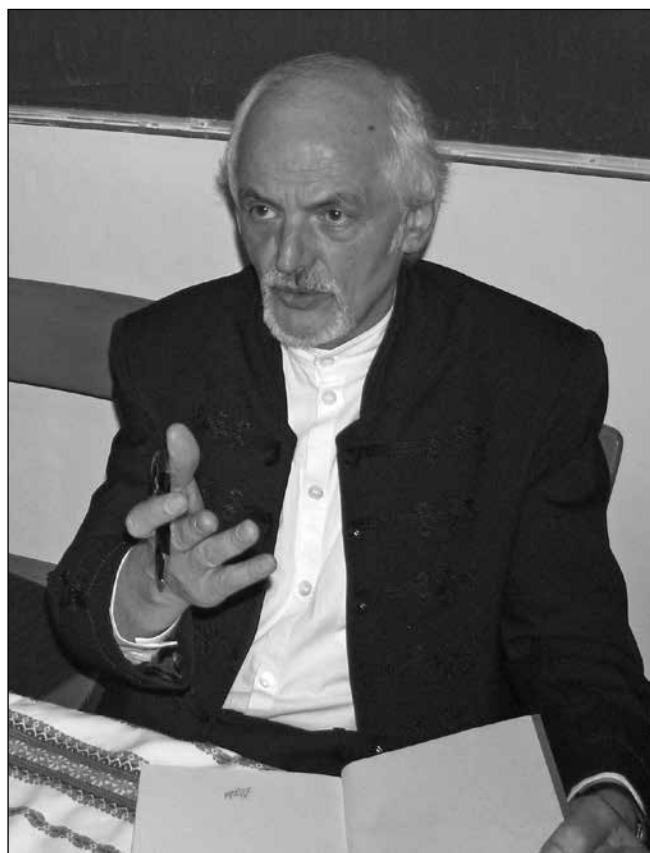
csa az alkalmazkodás, írta egyik vitacikkében Szenteleky, s ezt a tételét aligha kérdőjelezhetjük meg - de miért lett volna szükség új magyar nyelv megteremtésére is?

A húszas és a harmincas évek kisebbségi magyar sajtójában már érzékelhető a nyelvi elhasonulásnak az a folyamata, amely az új politikai helyzetben indult meg vidékünkön. Kezdetben íróink ennek nem tulajdonítottak jelentőséget: csupán arról volt szó, hogy az új ország új törvényhozása, új rendeleteinek a szövege felkészületlenül érte a sajtó embereit, a jog- és a nyelvtudományban járatlanabb újságírók nem mindig találták meg az idegen fogalmaknak megfelelő magyar szakkifejezéseket, nehézkes, bizonytalan, idegenszerű volt a fordításuk. Sem a szerb nyelvet, sem a magyar szaknyelvet nem ismerték eléggé. Miután a magyar megszűnt a hivatalos érintkezés nyelve lenni, s a szerb váratlanul államnyelvé lépett elő, nap nap után nyelvi problémákba ütköztek az emberek. Kiderült lassan az is, hogy nem minden szerb fogalomnak van pontos magyar megfelelője, a két nyelv más-más rendszert alkot, s e két nyelvi rendszert valamiképpen egyidejűleg kell működtetni ahhoz, hogy a kifejezendő gondolat ép maradjon, a kifejezés pedig szabatos legyen.

Az egyetemes (egységes) magyar nyelvhez való ragaszkodás természetes igénye volt minden magyar íróknak és újságíróknak, de ezt az igényt már kezdetben az alkalmazkodás parancsa keresztezte. Keresztezi sokszor ma is. A *szerb-horvát nyelv hatása a jugoszláviai magyarok szókincsére* című tanulmányában, amely 1970 novemberében jelent meg A Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményeiben, ezt írta kiváló nyelvészünk, Kossa János (Kek Zsigmond):

»A jugoszláviai magyar nyelv ... óhatatlanul mindinkább regionalizálódik, provincializálódik. Ez pedig nemcsak azt jelenti, hogy mindinkább eltávolodik az egységes magyar nyelvtől, hanem azt is, hogy teljesen megreked fejlődésében. Egy erős külső hatásnak kitett provinciális nyelv nem képes önálló fejlődésre, mert természetszerűleg csupán külső forrásokból merít. A kevertnyelvűekben ily módon mindinkább elsorvad az anyanyelvi kifejezőképesség, a szó- és kifejezésalkotás, egy szóval a nyelvteremtés képessége. A nyelvszegényedésnek, a kifejezőképesség sorvadásának...

nem egy tünetét láthatjuk nálunk közbeszédben, sajtónyelvben, irodalmi nyelvben egyaránt.«

Hornyk Miklós

Ismerősen csengenek napjainkban is, fájdalmasan időszerűek ezek a megállapítások. Nyelvi tévelygéseinkről szerencsére az avatottabbak eleget vitáznak. Egy kicsit okulásul, a miérték továbbgondolásául is idéztem Mikinek ezt az írását, amelyet 1985-ban írt, amikor már észlelni lehetett a szerb nacionalizmus előszeleit, de amiről akkor még nem is sejtettük, hogy a legembertelebb sovinizmusba, etnikai tisztogatásokba, fájdalmas exodusokba, genocídiumokba torkollik. Legalábbis mi, akik a Miki által Régieknek nevezett maroknyi társaságot alkottuk, a mindennapi világ látótávolságán kívül. Másfelől máig, s talán örökérvényűen időszerű az üzenete: álarc nélkül kell vállalnunk gondolatainkat, (nem)cselekedeteinkkel együtt. Közhelynek tűnik, de szembe kell nézni mindazzal, ami a múltban történt, és vállalni minden következményét. A múltat bevallva válhat békévé az emlékezés, oly sokszor idéztem különböző szövegek környezetben József Attila Dunájának ismert sorait. Arról nem is beszélve,

hogy a politikai és egyéb étvágyúaknak önként kellene vállalniuk az átvilágítást! Jut eszembe Váci Mihálynak Még nem elég! c. versének egyik strófája:

*„Nem elég a célt látni;
járható útja kell!
Nem elég útra lelni,
az úton menni kell!
Egyedül is! Elsőnek,
elől indulni el!
Nem elég elindulni,
de más is hívni kell!
S csak az hívjon magával,
aki vezetni mer!”*

Számomra az álarc nélkülség azért lehetne meghatározó napjainkban is, mert segíthetne feldolgozni, vagy ahogy gyakran hallani, megemészteni azokat az évtizedeket, minden hordalékával együtt, amiben felnőttünk, amiben szülővé lettünk, s mert felelősek vagyunk gyermekeinkért, a megszületett, még inkább a meg nem született unokáinkért.

*Hornyk Miklós dedikálta számomra
a Meghasonlásunk történetét*

A bennem visszhangzó mives szavak sokasága nem hagyott nyugton. Torkomban vert a szívem, szülőfalumban, karnyújtásnyira a Bányaiháztól, amelyben egy életre - s azon túl - való intelmet kaptam szeretett bácsikámtól, falunk köztiszteletnek örvendő, nagy törvényű, de annál

emberségesebb, melegebb szívű, mindig igazságosságra törekvő tanító urától/bácsijától és feleségétől, a bátorítón mosolygó, népszerű óvó nénitől. Ha túlságosan szigorúnak gondoltam bácsikám kimerítő érvelését, mindig ányikám megnyugtató tekintetét kerestem. Bácsikámnak az őszinteségre, a becsületre, a szeretet megtartó, túlélésre nevelő kemény szavai jutottak eszembe akkor, ott a bácsfeketehegyi művelődési egyesületben megtartott közgyűlésünkön, amely csak névlegesen volt tisztújító, mert többnyire a régi arcok vezetnek továbbra is az egyesületet. Ha komolyan gondolnák a mostani/régi vezetőket, hogy népszerűsíteni kell a fiatal kollégák körében az egyesületet, azért, hogy tömegesebbek (alig voltunk kéttucatnyian a közgyűlésen) legyenek soraink, akkor nemcsak szépen, meggyőzésre törekedve kell beszélniük, hanem sokkal többet kell tenniük értük-értünk, és a nevünkben hallatniuk a hangjukat, hivatalosan is. Sokáig töprengtem, mire mindezt hangosan ki is mondtam. S azt is, hogy ne csak külföldön, szerente a Kárpát-medencében beszéljenek nemzeti közösségünkről, az összefogás, az összetartás megtartó-megerősítő erejéről, hanem itthon tegyenek érte. Ha csak negyede valósulna meg itthon mindannak, amit külhonban elmondanak, már a gyökereinkből táplálkozó tartalommal töltdne fel folyamatosan a VMÚE tevékenysége. S akkor már a pénzügyi jelentés sem lenne kérdéses, vagyis az, hogy a pénzekkel - legyen az bármennyire kevés - el kell számolni. A különböző pályázatokon kapottakkal is, és a tagságdíjakkal is. Még ma sem értem, hogy miért jelentett ez akkora problémát, hogy nem kerülhetett papírra, vagyis a tagság elébe. Annál is inkább, mivel az adományozó, s ezentúl, az állam felé, zár számadás formájában, minden év végén, vagy év elején el kell számolni. Jól ismerik a nemzeti közösségünk érdekeit szolgáló civil szervezetek, alapítványaink ennek az útját... Vonatkozó kérdéseimre (vígasztaló számomra, hogy nem voltam egyedül) máig nem kaptam választ. A honlapunkon (<http://www.vmue.org.rs/>) is jobára „a díszes kirakata” látszik a VMÚE vezetőségének. A sajtóvisszhangban sincs feltüntetve minden írás, az elérhető linkekből is hiányzik a kritikusabb hangot megütő, pl. az Újvidéki Televízióknak a közgyűlésről szóló beszámolója ([bit.ly/1gEVgXn\). Ennyit a professzió, a szakma becsületéről, a VMÚE tükrében. Sokan érzünk, reagálunk hasonlóan, minthogy a szünetben ki is derült, mégis, csak kevesen merjük hangosan kimondani - ott, ahol kell. De nem adjuk fel! Ismét hallom a fiatalok önmagukat, bennünket is biztató énekét:](http://</p>
</div>
<div data-bbox=)

*„És szólt az a dal, a szívünkre hatott. (...)
Hallgass a szívedre, hallgass a szívedre!
Hát szóljon a dal, és mondjuk újra el:
Szóljon a dal, hogy nem adtuk fel!*

Hornyik Miklós Álarc nélkül írása ismét eszembe juttatja szüleim vállalt falujának, Bácskossuthfalvának szülöttét, Zsáki Józsi bácsit, az 1936-os kapálási sztrájkok egyik szervezőjét, aki bátorított és biztatott is az újságírára, de amikor csak tehette, újra elismételte, hogy ne csak az eszemmel, hanem a szívemmel is megjegyezzem: „Jó újságíró minálunk csak jó ember lehet.” Főleg a nehéz időkben van erre szükség, amikor az esztelenségben a túlélés a legfontosabb. Méltóságteljesen, derekasan helytállva és nem gerinctelenül, minden áron. Igazán csak most tudom méltányolni az útjainkat – az újságíró-palánták evickéléseit, botlásait – egyetlen nagy öregjeink tanítását, akik még arra is rávezettek bennünket, hogyan tudjunk a sorok között olvasni, hogy megtanuljunk úgy írni is. A számítógépes, az informatikai társadalom világában minden megváltozott volna? Mások lettek az igények? Mintha az egyén boldogulása a közösségünk vállalása nélkül is lehetséges lenne tartósan?

„A nép nevében!”

A biztatásra, önmagunk erősítésére a közeljövőben; napokban, hónapokban, s talán még években is nagy szükség lesz. Egymásba kapaszkodva könnyebben megy, talán. A fiatalok dalával a fülemben lapozom tovább naplószerű jegyzetem. Hosszabban időzöm napilapunk 69. születésnapján ünnepségénél (2013. december 23.) újvidéki székházunkban. Az idén már minden a Magyar Szó megjelenésének 70. évfordulója jegyében történik, halljuk a legilletékesebbektől; az igazgatótól, Ökrész Rozáliától és

a főszerkesztőtől, Varjú Mártától. Az elkészerítő, de azért reménykeltő számadás után a főszerkesztő köszöntőjében megszépül a múlt, az indulás, a Szabad Vajdaság megjelenése, amely kezdetben a Slobodna Vojvodina fordítása volt. A 69 évvel ezelőtti döntést, az akkori hatalom szép gesztusának nevezte a főszerkesztő, amiért köszönettel tartozik az utókor... Hiszen 1944. december 24-én, karácsony ünnepére jelent meg a napilapunk előde (Magyar Szó néven először 1945. szeptember 27-én került az olvasók elébe). Ajándékként a vajdasági magyarságnak. Nos, ez is, mint annyi más, nézőpont kérdése. „Gesztusról, köszönetről” beszélni anélkül, hogy ne szólnánk a törékeny béke első hónapjaiban történekről Vajdaságban?! A némettség, a magyarság elleni véres megtorlásokról, a kínzásokról, a bíróság nélküli kivégzésekről, a koncentrációs, a halál-, a munkatáborokról, majd az 1945-ben és az azt követően bekövetkezett évek tragikus eseményeiről, a háborús, a kollektív bűnössé nyilvánításokról. Radnóti Miklós Töredékének (1944. május 19.) minden sora ide kívánkozik.

*„Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra,
s míg balhitekben hitt s tajtékozott téveteg,
befonták életét vad kényszerképzetek.*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor besúgni érdem volt s a gyilkos,
az áruló, a rabló volt a hős, -
s ki néma volt netán s csak lelkesedni rest,
már azt is gyűlölték, akár a pestisest.*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor ki szót emelt, az bujhatott,
s rághatta szegyenében ökleit, -
az ország megvadult s egy rémes végzetten
vigyorgott vértől és mocsoktól részegen.*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor gyermeknek átok volt az anyja,
s az asszony boldog volt, ha elvetélt,
az élő irigylé a férges síri holtat,
míg habzott asztalán a sűrű méregoldat.*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor a költő is csak hallgatott,
és várta, hogy talán megszólal újra -
mert méltó átkot itt úgysem mondhatna más, -
a rettentő szavak tudósa, Ésaías.”*

Hetven év távlatából kétségkívül sokat jelenthetett abban az időben a magyar napilap megjelenése, talán még a gyászoló, csonka családokban is. De napjainkban a „szép gesztus, az utókor köszönete” mellett utalni kell a tragikus eseményekre is. Annál is inkább, mivel az utóbbi bő két évtizedben mind többen hangoztatják a történelem teljes feltárásának, a megtörténtekkel való szembenézés és a felelősség vállalásának fontosságát. A legutóbb (2014. január 23-án) a Fejezetek Délvidék múltjából átfogó címmel, a Magyar-szerb kapcsolatok - közös múlt és közös jövő mottóval Szegeden, a Szegedi Akadémiai Bizottság székházában, a Délvidék Kutatóközpont szervezésében megtartott nemzetközi történettudományi és művelődéstörténeti egész napos konferencián hallottunk tanulságos előadásokat, fejtegetéseket.

Örültem a meghívásnak, és hogy Teleki Júliával együtt részt vehettem a számomra meglepetést is tartogató tudományos értekezésem. Itt ismertem meg dr. Srđan Cvetković történészt, a Belgrádi Kortörténeti Intézet tudományos munkatársát, akivel decemberben levélben felvettem a kapcsolatot. Kicsi a világ, állapítottuk meg kölcsönösen. A tömegsírok kapcsán megjegyezte, jelentős és példaértékű az, amit Vajdaságban a magyarok és a németek tesznek a megjelölésük, az emlékhelyek felállítására érdekében, hogy már több mint két évtizede rendszeresen megemlékeznek a mártírjaikról. A szerbségben most kezd tudatosodni ennek a fontossága. A szegedihez hasonló konferenciákat hamarosan Belgrádban is szeretnének szervezni.

A konferencia absztrakt füzetének címlapja az aracs pusztaemplommal jelzés és üzenet is. Mindannyiunknak, de még inkább a fiatal nemzedékeknek: vállalják eleink örökségét, továbbadását, jövőjük érdekében. Hasonló gondolatokkal kezdtem jegyzetemet is:

Egymás jobb megértésére törekedve mind nyitottabbá és átláthatóbbá válnak a kutatások térségünkben. Egy-egy időszak történéseinek

vizsgálatakor, tárgyilagos feltárásakor is figyelembe kell venni a korábbi századokban történeteket is. A szervezők, házigazdák nevében ezt ki is emelte Forró Lajos történész, köszöntve a vendégeket, résztvevőket, köztük dr. Szabó Gábort, a Szegedi Tudományegyetem rektorát, Csallóközi Zoltánt, a miniszterelnök-helyettes kabinetfőnökét, Menyhárt Attilát, a szabadkai főkonzulátus főképviselőjét, minden vendéget és a díjazottakat, Teleki Júliát és Mojzes Antalt. A Délvidék Kutatásáért Emlékérmeket az idén először adták át a helytörténeti kutatásokért Teleki asszonynak és Mojzes tanárnak, munkájukat ismerte el ezzel a Központ. A díjat Csallóközi Zoltán és dr. Zakar Péter, a DKK vezetője adta át. Egy olyan tudományos eszköztár birtokába szeretnének jutni, amelyre alapozva a közös jövőnk is sikeresebben tudjuk tervezni és meg is valósítani, emelte ki köszöntőjében Zakar professzor. A DKK a díj megalapozásával tiszteleg most, és a jövőben is a hatalmas energiával dolgozó kutatóknak, akik töretlenül és önzetlenül fáradoznak a Délvidék történetének feltárásáért. A díjat minden év január 23-án adják át. Az idei díj fővédnöke Semjén Zsolt, Magyarország miniszterelnökének helyettese, mondta Forró történész, gratulálva a díjazottaknak.

Teleki asszony megköszönve a szép elismerést, visszaemlékezett a 69 évvel ezelőtt, január 23-án Csúrogon történetekre, amikor a maradék magyar lakosságot vagyonuktól megfosztva, kollektíven háborús bűnössé nyilvánították, és koncentrációs táborba hajtották. Tíz hónaposan lett kollektív bűnös és maradt napjainkig, mert a szerb parlament ugyan törölte a kollektív bűnösség terhét, a bocsánatkérés elmaradt, és a kormány sem terjesztette be mindmáig azt az intézményrendszert, amellyel levennék a megbélyegzést az egykor Csúrogon, Zsablyán és Mozsoron élt magyarokról. A magyar-szerb megbékélést jelképező emlékmű-kompozíció üzenete is így válhatna valóra.

Bajmok helytörténészeként a bajmokiak, a hozzátartozók nevében is köszönetet mondott az elismerésért Mojzes Antal, a falu népszerű tanító bácsija, aki egyaránt kutatja a magyar mártírokkal együtt a megtorlások német, horvát, bunyevác áldozatait is. Emlékezett a Vörös Hadsereg bevonulására 1944. október 19-én, a he-

lyi partizánok közreműködésére, akikkel együtt mindössze néhány nap alatt 252 ártatlan polgárt végeztek ki. Azokban a napokban Zombor és Szabadka után Bajmokon volt a legtömegesebb a kivégzés. A három tömegsír parcelláit megvásárolták, és méltó emlékhellyé alakították. 24 éve emlékeznek meg kegyelettel Bajmok mártírjairól.

A történetek tárgyilagos feltárásával lehet tisztázni a múlt tragikus eseményeit, a dolgok elhallgatása éppen olyan veszélyes lehet, mint a szőnyeg alá söprésük, mutatott rá Forró Lajos könyvét idézve a konferencia plenáris ülészakát megnyitva Szabó Gábor. A továbblépés érdekében kell megtennünk mindent, hogy kölcsönösen juthassunk el a megbékélésig, a megbocsájtásig. Ennek érdekében fontosnak nevezte a kutatómunka folytatását, a feltártak publikálását, tudatosítását a közvéleményben. Hiszen ha akarjuk, ha nem, a múltunk is közös, és a jövőnk is az ebben a földrajzi térségben.

A történelem teljes megismerését szorgalmazta köszöntőjében Csallóközi Zoltán. Az elmúlt több mint fél évszázad alatt az a politika játékszerévé vált. Ideológiai célokat szolgált a tények elhallgatásával. A konferencia témáira utalva hangsúlyozta: jó, hogy nem korlátozódik csak a Trianon utáni időszakra, hanem a teljes múlt objektív megközelítésére ösztönöznek a kutatók, a történészek. Azt nem várhatjuk el, hogy azonosak legyenek a nézetek a nemzetek között, vagy akár egy nemzetben belül, de azt igen, hogy közelítsenek álláspontjaink. „Mi magyarok a megszállás éveiben számtalanszor szórtunk hamut a fejünkre, ismertük el bűneinket, még azokat is, amiket el sem követtünk. Ami minket felelősséggel terhel, azt most a szabad országban is elismerjük, de elvárjuk, hogy a mi áldozatainkat is fogadják el mások. Nem létezik egymás alá vagy fölé rendelt szenvedés. A szenvedő alany számára mindegy, hogy milyen diktatúra üldözte el hazájából, szakította el családjától, kobozta el jogait, taszította embertelen körülmények közé, vagy gyilkolta meg.” A történelmi visszatekintő után Csallóközi aláhúzta, hogy emberségesen, a tények ismeretében kell tennünk azért, hogy a konferencia címében foglalt közös jövőt elkezd-hessük.

Az erőszak, a megtorlások jelentősek voltak a 20. században Közép- és Kelet-Európában

– mondta felvezetőjében dr. Srđan Cvetković, a Belgrádi Kortörténeti Intézet történésze. „A nép nevében! Represszió Szerbiában 1944-45-ben, különös tekintettel Vajdaság területére és a Magyar-Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság eredményeire, az áldozatok számbavételére” című előadásában kiemelte, hogy Belgrádban a tavaszra, márciustól júniusig, tényfeltáró kiállítást szerveznek a Történelmi Múzeumban (<http://uimenaroda.rs/>). Ez lesz az első ilyen, a szembenézés fontosságát szorgalmazó multimediális rendezvénysorozat Szerbiában. A közszemlére kerülő dokumentumok, tárgyak, fotók, a tömegsírok térképei mellett konferenciákat, pódiumbeszélgetéseket is szerveznek. Mint mondta, az eddig feltártakra alapozva nagyon sok dokumentum megmaradt, amelyek segítségével részletesen rekonstruálni lehet a terror folyamatát, a népellenségek, a háborús bűnökkel vádolt személyek és kollaboránsok likvidálását. Külön beszélt a vajdasági megtorlásokról, főleg a magyarok és a németek elleni kollektív bűnösség jellegéről, a feljelentéseken alapuló, bíróság nélküli kivégzésekről. A Magyar-Szerb Akadémiai Vegyes Bizottság is vizsgálja az áldozatok nemzeti, szociális és korbéli struktúráját.

A plenáris ülészakban dr. A. Sajti Enikő Kisebbségpolitika és társadalomszervezés című tanulmányában a délvidéki magyarság szerveződéséről beszélt az 1920-as években, különös tekintettel Várady Imre nagybecskereki jogász, országgyűlési képviselő szerepére, aki politikai szocializációjának alapjait még a monarchiában, ellenzéki politikusként a magyar országgyűlésben szerezte, s aki az első pillanattól kezdve a becskerekai, majd az egész délvidéki magyar társadalom jelentős személyisége volt. Munkájának jelentőségét sajnos csak most kezdi felismerni az utókor.

A vajdasági németek múltja, jelene és jövője címmel tartotta meg előadását Weiss Rudolf, a Német Népi Szövetség elnöke. A mintegy 300 évet felölelő időszakról szólva külön kitért a két világháború közötti, majd az azt követő évekre 1953-ig. Mint mondta, a titói kommunista haláltáborok 1948-as feloszlásától Jugoszlávia 1991-es széteséséig a német kisebbség is osztotta más kisebbségekkel, főleg a magyarokkal együtt a sanyarú sorsot, az úgynevezett „szocialista ön-

igazgatású” rendszerben. Az utóbbi években a megmaradt vajdasági német közösség a szerb történészekkel együtt kívánja feldolgozni az atrocitásokat. A Német Népi Szövetség számára példaértékű a magyar és a szerb történészek közös kutatása, a sorsközösség vállalása.

A délutáni ülészakban négy szekcióban folyt a munka. Ezeken Délvidék politika-, művelődés- és gazdaságtörténetét, a magyarok és a szerbek életét a Délvidéken 1941-től 1948-ig, valamint a régi és az új megközelítéseket, kutatási eredményeket dolgozták fel.

Vasárnap, január 26-án, Szegeden megemlékeztek a délvidéki magyar népiirtás évfordulójáról. Beszédet mondott Magyar Anna, a Csongrád megyei közgyűlés elnöke, országgyűlési képviselő és Pásztor István, a Vajdasági Magyar Szövetség elnöke. A népiirtás túlélőinek nevében Teleki Júlia emlékezett. A Dél keresztje című megemlékezés fővédnöke Semjén Zsolt volt.

„Jöhet idő, hogy emlékezni,
bátrabb dolog lesz, mint tervezni.”

Inkább kérdőjelet tennék Illyés Gyulának Haza a magasban versidézetének végére, gondoltam, miközben Hegedűs Jánost, a nyékincai Petőfi Sándor Művelődési Egyesület elnökének panaszát hallgattam telefonon a minap. A sajnálatos hullámvölgyükről, az egyesületi, a magyar kultúréletük újbóli hanyatlásáról számolt be. Igazán nem tudják, mitévők lesznek, ha a Magyar Nemzeti Tanács nem lép az érdekükben.

A templom tornya
sürgős felújításra vár

Csak most látni, hogy mit jelentett az a szerény támogatás, amelyet a diákok, illetve a szülei kaptak havonta azért, mert anyanyelvápolásra járatták gyermekeiket. Az idejű iskolaévtől, tehát szeptember 1-jétől változtak a szabályok. Csak az iskolában megtartott anyanyelvápolást, magyar nyelvtanulást ismerik el, és azok a tanulók kaphatják meg a támogatást, akik az iskolájukban járnak ezekre az órákra. Nyékincán a kultúrházban tartották meg az anyanyelvápolást. A támogatás megszűntével azonban lanyhult az érdeklődés, elmaradtak a diákok. A bajt tetézi, hogy a táncsoport is lassan megszűnik, mert jórészt azok voltak a tagjai, akik a magyar órára jártak.

Segítsünk, ha tudunk, szól bele a telefonba Gudejevity Annuska az egyesület titkára és mindenese. Nem szeretnék éppen most feladni, hiszen az idén 12 éve, hogy újraszervezték a magyar kultúréletet, és folyamatosan újíttják fel a református egyházunktól fél évszázadra használatra kapott, akkor igen lepusztult állagú templomukat. Az idén a vizes göcot is megcsinálták. A mesterek, mint mindig, most is szívvel-lélekkel dolgoztak, tudták, hogy a pénzt is megkapják időben munkájukért. Hegedűs elnököt szavahihető embernek ismerik. Csodát azonban most nem tud tenni. A községtől megígért pénzt mind- eddig nem kapták meg. Közel 170 ezer dinárt kellene mielőbb kifizetni a munkásoknak.

szerémségi faluban tartották meg többnyire a központi megemlékezést március 15-én, az idén ismét Nyékincán kerülhet erre sor. Telefonbeszélgetésünkben közösen idéztük fel a tavalyi ünnepünkön, hófúvásban megtett utunkat Újvidékről, Maradékon át, Nyékincára. A Hét Napban megjelent jegyzetemből idézek közelgő ünnepünk köszöntésére:

Olykor szakadt a hó, legalábbis nekem úgy tűnt az autó ablaküvegén át, amikor szembe „száguldottak” a sűrűn hulló pelyhek. Máskor meg széleseben nyargaltak el előttünk, s megütköztek az út menti fák közötti hóhullámokban. Viszonylag még tiszta volt az út, amikor elhagytuk Újvidéket. Maradékra befordulva már változott a kép, de az idő sürgetése arra bátorított bennünket, főleg Berta Zoltánt, a szerémségi ünnepség-szervező bizottság elnökét, aki ezúttal gépko- csivezetőnk is volt, hogy a Fruška gora lankáin, Krušedolt érintve, Dobradónak és Satrincának is integetve Budinovci felé az autót alatt jussunk el Nyékincára, nemzeti ünnepünkre, az 1848-as forradalom és szabadságharc központi ünnepsé- gére Szerémségben. Eleinte vívódtam magam- ban, Bácskossuthfalvára szerettem volna menni, a délvidéki/vajdasági központi ünnepségre, rend- be tenni szüleink, fivérünk közös sírját, az elár- vult házat, hogy így várjam haza a hosszú évek után Németországból, az Északi-tengerről ismét hazalátogató hűgomat.

Hegedűs János történelmi összefoglalója

Nemzetünk szabadságharcának 166. évfor- dulójának megünneplését a nehézségek ellené- re tervezik. Erről már beszélt Berta Zoltánnal, a szerémségi megemlékezések koordinátorával. Noha minden évben másik, magyarok is lakta

Nyékincán tartják az idén is a központi megemlékezést Szerémségben

A Nyékincáról, a Maradékról jött szívélyes meghívás segített, s hogy jól döntöttem, azt már az autóban éreztem, a mellettem ülő maradéki- újvidéki ötödikes kisdíjakot, Berta Áront hallgat-

va, amint a Nemzeti dal néhány sorát ismételte néha. S arról is beszámolt, hogy aznap az iskolában Petőfi Sándor életéről, családjáról tanultak. Lelkesen mesélt mindenről, mi meg csak hallgatunk, megelevenedtek előttünk a régmúlt évtizedek; a megcsonkított nemzeti történelmünk, s részben az irodalmunk, amikor bizony sok múlott a családokon és azon: ki tanította a magyart, főként a történelmet.(...)

Biztatóként, fogódzóként, tudaterősítőként hangzanak a kimondottak Bácskossuthfalvától megannyi falun, városon át Magyarittabéig. Pál Karcsinak, a VMSZ ügyvezető alelnökének, szülőfalu kultúregyesülete elnökének szavai jól esnek. Még, hogy válságban lenne nemzetünk? Vagy sokkal inkább a harsány kisebbség szeretné abba sodorni? S már hallom a válaszát is, hogy miért, merthogy a mai a nemzetben gondolkodó magyar kormány és a márciusi ifjak között nagyon könnyű párhuzamot vonni. Látni ugyanazt a szándékot, hogy nemzetünk önállóan fejezhesse ki akarátát, gondolkodását, és önállóan építsük jövőnket itt a Kárpát-medencében, őseink földjén, megtartva, továbbadva szálláshelyünket unokáinknak, dédunokáinknak, valamint azok leszármazottainak. Karcsi szavainak jelentőségét újra átéreztem néhány órával később, már Nyékincán. Vele együtt valamennyien bízni szeretnénk a vajdasági magyarság életrevaló voltában, felelősségteljes feladatvállalásában itt a déli végeken, főként Szerémségben, a végek végein. A mindennap megélt élet sugallná a megoldási javaslatokat, csak kérdés, hogy mit értünk, hallunk ki belőle, még inkább: hogyan valósítsuk azt meg, részint intézményesen, részint a politikai és a civil szerveződések keresztül. S hogy ki tudunk-e egyezni a minimumban - összefogással, egymásba kapaszkodva - egész nemzeti közösségünk érdekében itt, a Vajdaságban. Az autonómia megoldás lenne. De milyen autonómia? A magyar autonómia megvalósítása jelentené Matuska Márton, a VMDP elnökségi tagja szerint a megmaradást, erről Magyarittabén a 109 éves átlótt szívű Kossuth-szobornál tartott megemlékezésen beszélt. Csendben hallgattuk az autóban..., de mennyire lenne ez jó, mármint azoknak, akik Vajdaság délibb részein élnek? Ebből mi meg kimaradnánk! - jegyezzük meg keserűen. Mi is, akik Újvidéken és környékén élünk, a

szerémségi, maradéki magyarokról, a maradékról (ahogy magukat nevezik tréfásan) nem is beszélve. Jóllehet ha gyakrabban érkeznének hozzájuk eminens vendégek mind a politikai, mind a civil szférából, meglehet hamarabb létrejönne egy olyan konszenzus, amely elsődlegesen Vajdaság teljes jogkörű - gazdasági, végrehajtói, bírói és törvényhozói - autonómiájáért száll síkra a hasonlót szorgalmazó többségi nemzettel. Ez előfeltétele lehetne valamennyi itt élő nemzeti közösség önszerveződésének.

Maradéki férfikórus

A Nyékincán tartott, az életünkről is szóló megidézett történelem újfent megerősítette az utóbbi több mint két évtizede érlelődő gondolatimat az autonómiáról. Szerémségben, ott, ahol még élnek magyarok, a jövőben minden évben máshol tartják majd meg az 1848-as forradalom és szabadságharc központi ünnepségét. Maradék után Nyékincán először kerül sor ilyen rendezvényre, mondja Zoli, amint bekanyarodtunk a református templomunk (amelynek tornya azóta is felújításra vár), illetve a 2002 óta itt, a parókiánkon működő Petőfi Sándor Művelődési Egyesület elé.(...) Portája újra benépesült, mintegy teljesítve kettős: szakrális és világi küldetését. Valamennyi rendezvényükön azóta részt vesznek a szomszédos Herkócáról és Platicsról is a magyarok. Az általában havonta tartott istentiszteleten is. A Maradékon 2012 augusztustól szolgáló Halász Dániel református lelkipásztor

igehirdetésére a katolikus magyarok is eljönnek, hogy magyarul hallgassák a bibliai tanításokat. Az ökumené megélt, megtartó valósága, gondolom miközben Gudelyevity Annuskát, a Petőfi Sándor ME alelnökét hallgatom.

Gudejevity Annuska és Balaska Juliska

Kedves szavakat hallani mindenfelől, kölcsönösen üdvözlük egymást az Árpatajlóról (Rumáról), Szávaszentdemeterről (Mitrovicáról), Herkócáról, Platicsról érkezők és a helybeliek. Gondolatban velük vannak a satrincaiak és a dobradóiak is, küldöttségük elindult ugyan, de a hótorlaszok miatt vissza kellett fordulniuk. Valamennyiünket köszöntött Hegedűs János, az egyesület elnöke, a magyar forradalom és szabadságharc 165. évfordulójának szerémségi központi ünnepségén. A magyarul, és röviden szerbül is, összefoglalt történelmi áttekintés után Bordás Győző író a szabadságharc, a forrada-

lom jelentőségéről, üzenetéről beszélve könyvből, az Úr órájából, a Pilvax dokumentumnovella zárófejezetéből olvasta fel: „...s ezért az én képzeletemben sokáig úgy jelent meg, mintha a pillangók háza lett volna, vagy egy csillag, meteor, amely a távolba világít, s utat mutat. S amelyre a sok változás után is nagybátyám úgy tekintett, mint arra a helyre, ahol csiszolódt a szellem, formálódott a tudat, erősödött a lélek.” Szerinte az akkori történéseknek, immár történelemnek ez a legfontosabb hozadéka, s egyben üzenete hozzánk, a most felnövő nemzedékekhez. S egyszer elérkezik az idő is, hogy az akkori események történelmi lesznek, amelyekbe nem szól bele a politika.(...)

Együtt ünnepelnek a szerémségi magyarok

A megemlékező ünnepségen a maradéki férfikórus katonadalokat adott elő. Az est meglepetése a helybeli Balaska Juliska néni volt, aki 77 évesen a tízéves korában tanult ltt a nyilam! Mibe lőjem? és a Csatadal c. Petőfi-költeményt szavalta el. A nemzeti imánkkal, a himnuszunkkal kezdődött ünnepi megemlékezés Horváth Katica herkócái lakos javaslatára a miatyánk elhangzásával és a Petőfi-szobor megkoszorúzásával zárult.

Jó, hogy szerbül is elhangzott a történelmi összefoglaló, jutottak eszembe az ünnepség után hallottak, már útban hazafelé. A fiatalabbak - akik nagyszüleiket kísérték el a rendezvényre, akik a visszahonosítás miatt újrakezdték tanulni anyanyelvüket - így jobban megértették az akkori történések mai üzenetét, amelyről alig tanultak valamit az iskolában.

„Szerémi szerelem”

Telefonbeszélgetésünk végén jeleztem, hogy a gondoljaimról írok az Aracs folyóiratban. Megígértem, hogy március 15-én, ha eljütök a maradékiakkal, viszek néhányat. Hegedűs elnök és Annuska asszony kérdésére örömmel mondtam, hogy megjelent Domonkos Lászlónak a könyve a szerémségi magyarokról, *Elsüllyedt földön* címmel, Szerémi szerelem alcímmel, de tudtommal csak Magyarországon lehet megvenni. A könyv hátlapján Kemény Andrásnak, az Unicus Műhely igazgatójának vallomását olvashatjuk:

„Életemben először léptem át a trianoni határt déli irányban, és sikerült pár napot töltenem Újvidéken, drága emlékű Hornyik Miklós barátom szülőföldjén. Onnan jártuk be a Szerémséget, el egészen az újlaki Kapisztrán-sírig és az árpatai magyarokig. Megrendülten bolyongtam Nyékincán, Herkócán, Sátoroson és Maradékon, mint Julianus barát ama nevezetes útján, s talál-

koztam sorban azokkal a magyarokkal, akik lelükben és szívükben hordozzák magyarságukat, de a nyelvüket már egyre nehezebben beszélik és értik. Két kézzel kapaszkodnak az anyaföldbe, és fuldoklókként szorítják kezemet. Lám, az anyaországi látogató ritka vendég náluk! Hol van már - ha egyáltalán volt - a magas életszínvonal? (Ez is csak viszonyítás kérdése...) S ha volt, akkor könnyebb volt magyarnak maradni? És ránk, anyaországi magyarokra vajon semmilyen veszély nem leselkedik?

A szűk öt nap alatt átélt élmények, a Szerémség múltjának és jelenének ismertetése Domonkos László barátom feladata volt, aki ezt különös látató erővel oldotta meg. A délvidéki összefüggésekből kirajzolódik az itteni szórványmagyarság sorsa, történelme pedig előre vetíti a jövőt. Aki elolvassa ezt a könyvet, nem lesz túl boldog, de megismeri magyar sorsunk egy szívszorító részletét.”

(2013. október-2014. február)

Tájkép házakkal (szentendrei részlet)